

ЛАДИЖИН — місто обласного значення [Вінницької області](#). Ладизжин. міськраді підпорядк. с. Лукашівка, с-ща Губник і Ружицьке. Знаходиться на правому березі *Південного Бугу*, у місці впадання в нього притоки *Сільниці*, за 110 км від обл. центру та за 267 км від Києва. Площа 17 км². За переписом 2001, насел. становило 22 219 осіб (складає 112,7 % до 1989), станом на січень 2015 — 22 778 осіб (українців — 82 %, росіян — 16 %). Залізнична станція. Під час археол. дослідж. 1978 співроб. Вінн. краєзн. музею на тер. Ладизжин. міськради виявили поселення періоду неоліту (5–4 тис. до н. е.), слов'ян. поселення (6–7 ст.) та городище і поселення давньорос. часу (10–11 ст.). Деякі дослідники вважають, що назва міста, як і стародав. Лодяжина, походить від імені язичниц. богині Лади. Згадується у літопис. джерелах як насел. пункт, що відбивав 1240 напад військ Батия. Від 1362 — у складі Великого князівства Литовського. За Люблін. унією 1569 відійшов до Польщі. На той час Л. був фортецею (донині збереглися залишки валу в центрі міста) та перебував у межах Брацлав. воєводства. У 1-й пол. 17 ст. мешкало бл. 6 тис. осіб; були досить розвинуті ремесла та торгівля. За описом турец. мандрівника Є. Челебі, 1657 у Ладизжин. фортеці знаходилося 150 гармат і базувалося 10 тис. воїнів. Жит. брали участь у Визв. війні під проводом Б. Хмельницького, гайдамац. русі. Від 1648 — сотенне містечко Уман. полку. У 2-й пол. 17 ст. у Л. та його околицях відбувалися численні сутички між польс., турец. і козац. загонами. За цей період Л. зазнав знач. руйнувань та економічно занепадав. 1674–99 — у складі Осман. імперії. Після 2-го поділу Польщі 1793 — у межах Рос. імперії. У 15 ст. ним володіли князі Короткі, від 1595 — Вишневецькі, від 1775 — Потоцькі, 1805–31 — Собанські. В останніх ладизжин. землі були конфісковані за участь у польс. повстанні та передані у відання військ. поселень. Військ. статус Л. зберігав до 1866. У 19 — на поч. 20 ст. — містечко Гайсин. пов. Поділ. губ. 1825 Л. відвідав рос. імператор Олександр I. У 2-й пол. 19 ст. працювали ґуральня (засн. 1876 підприємцем В. Скляревським; нині на її базі діють заводи «Біолік» і «Ензим», див. [Ладизжинський спиртовий завод](#)), 3 цегл., шкіряний і черепич. заводи, 5 сукон. ф-к, 9 водяних млинів. На зламі 19 і 20 ст. було 1042 двори та нараховувалося 7762 жит. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася, у липні 1920 остаточно встановлено більшовицьку. Жит. брали участь у повстаннях проти більшовиків, зокрема й під керівництвом отамана [А. Волинця](#). Згодом — село. 1923–30 — центр Ладизжин. р-ну (1923–25 — Гайсин., 1925–30 — Тульчин. округ). 1930–57 та 1963–2000 — у складі Тростянець., 1957–63 — Тульчин. р-нів; від 1932 —

Вінн. обл. Ладизжинці потерпали від голодомору 1932–33, зазнали сталін. репресій. 1937 знищено Свято-Успен. церкву, яка була зведена 1851. Від 26 липня 1941 до 13 березня 1944 — під нім.-фашист. окупацією (від вересня 1941 Л. контролювали румун. війська). За форсування Пд. Бугу побл. Л. у березні 1944 значну кількість рад. військовиків удостоєно звання Героя Рад. Союзу, зокрема О. Богашева, [П. Головка](#), [М. Голубєва](#), [Г. Докучаєва](#), [І. Дубинського](#), [В. Комісарова](#), [І. Надена](#), [Д. Щецуру](#). На фронтах 2-ї світової війни загинуло 1344 ладизжинці. До 2-ї світової війни проживала значна євр. громада: 1765 — 287, 1790 — 634, 1847 — 942, 1897 — 3212 (48,7 %), 1923 — 1731, 1939 — 720 (13 %) осіб. Від 1968 — смт; від 1973 — місто рай., від 2000 — обл. значення. Нині Л. посідає у Вінн. обл. 2-е м. за обсягами пром. виробництва (після Вінниці) та 1-е м. за соц.-екон. розвитком серед міст обл. значення. Побл. міста зосереджені значні запаси буд. матеріалів — глини, піску, каоліну, граніту, які видобувають у 4-х кар'єрах. 1960 уведено в експлуатацію Ладизжин. завод залізобетон. конструкцій (потуж. 28 тис. м³ залізобетону на рік), 1972 — держ. рай. електростанцію (ДРЕС; нині Ладизжинська теплова електростанція; 1964 створ. її водойму-охолоджувач — [Ладизжинське водосховище](#)), 1976 — [Ладизжинський завод ферментних препаратів](#) (був одним з провід. підприємств мікробіол. промисловості у СРСР; у 1990-х — на поч. 2000-х рр. на його основі утворилося кілька дрібніших підприємств) і Ладизжин. завод силікат. цегли (було єдиним підприємством Вінн. обл. подіб. профілю, мало проектну потуж. 103,5 млн шт. умов. цегли на рік), 1980 — завод «Ладизжинхліб» (складався з цехів: хлібобулоч. виробів, кондитерського та з випікання здоби; обидва від 2012 не працюють), 1991 — завод «Буддеталь» (потуж. випуску залізобетон. виробів 36 тис. м³, столяр. — 1 тис. м² на рік), 2012 — Ладизжин. вироб. комплекс ПАТ «Миронів. хлібопродукт» (об'єднує потужності з виробництва м'яса птиці, комбікормів і зернозаготівлі). У Л. — Ладизжин. коледж Вінн. аграр. університету, 5 заг.-осв. шкіл, міжшкіл. навч.-вироб. центр «Спадщина», 9 дошкіл. навч. закладів; Будинок культури «Лада», Палац культури «Прометей» Ладизжин. ТЕС, муз. школа, міська б-ка; міська лікарня, інтернат, санаторій-профілакторій Ладизжин. ТЕС, профілакторій «Діброва», дит. санаторій «Подільський Артек»; 2 ДЮСШ, центр фіз. здоров'я насел. «Спорт для всіх»; відділ. 5-ти банків. Є парк культури та відпочинку. Десять колективів худож. самодіяльності мають звання «народний», зокрема хор «Прометей», духовий оркестр, фольклор. колектив «Родичі», ансамбль нар. інструментів «Гармонія». Від 1999 щорічно проводять обл. дит. конкурс-фестиваль

сучас. пісні та танцю «Подільський первоцвіт». Від 2002 діє літ.-мист. об'єдн. «Стожари». Радіокомпанія «Лада» охоплює радіосигналом 9 р-нів Вінн. обл. Виходить г. «Нове місто» (наклад 4,2–5 тис. прим.). Реліг. громади: 4 — УПЦ МП, 1 — УПЦ КП, 1 — РКЦ, 6 — протестантських. Збереглася церква ікони Казан. Божої Матері (1908). Встановлено пам'ятник воїнам, які загинули під час 2-ї світової війни, погруддя Т. Шевченка, пам'ятні знаки «Тризуб» (кований, вис. 3 м), воїнам-афганцям, ліквідаторам аварії на ЧАЕС, жертвам голодомору. Серед видат. уродженців — математик **І. Даховський**, лікар-гігієніст **С. Каган**, біохімік **М. Петрунь**, економіст **В. Сенченко**; письменник, фольклорист, колекціонер **М. Гожковський**; церк. діяч УПЦ МП Варсонофій (В. Столяр); військ. і громад. діяч **П. Запорожець**; Герой Радянського Союзу **А. Наконечний**. Із містом пов'язані життя та діяльність художників **І. Коваля** та **П. Кравчика**, подруж-

жя майстра кераміки **В. Рижого** та майстрині декор. розпису **Н. Лавренюк**, заслужений тренера України **І. Сагаєва**, спортсмена-самбіста **О. Дворценка**. Знач. внесок у його розбудову зробили дир. ДРЕС М. Русанов, нач. упр. з її будівництва Г. Аксьонов, дир. заводу фермент. препаратів В. Халабузар.

Рекомендована література

1. Місто вшановує своїх героїв. Ладизин, 2003;
2. Самошевська К. Ладизин древній і сучасний. Ладизин, 2003;
3. Чебан О. Молоде місто повне завзяття // Уряд. кур'єр. 2012, 2 лют.;
4. м. Ладизин Вінницької області: Буклет. Ладизин, 2014.

В. І. Коломєйцев, Л. Д. Бучко

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Ладизин / В. І. Коломєйцев, Л. Д. Бучко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-52893>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).